

ADAM SZINDBAD

- regényrészlet -

1920-ban jelenik meg irodalmi Álmoskönyve, a világ egyetlen irodalmi álomfejtője. Ennek keletkezése a következő: az Athenaeum, de a többiek is, elzárkóztak minden új kiadás elől. Krudyék igen nehéz anyagi viszonyok közé kerültek. Tartalékjuk soha nem akadt, családra, ismerősökre nem számíthattak. Egyetlen tőkéjük, vagyonuk Krudy tolla volt, de látszólag ez is csődöt mondott ezekben az időkben. Akkor történt, hogy egy nő látogatónk felfedezte régi német álmoskönyvünket. Izgatottan csapott rá, s alig akarta letenni. Krudy pedig a fejére ütött: álmoskönyvet fogok írni, az biztos jó üzlet és érdeklí majd a kiadókat. Így is lett. Az Athenaeum kapva kapott rajta, s elkezdődött a munka. A könyvtárból kikölcsönöz és áttanulmányoz vagy hét darab szakkönyvet: Albertus Magnus Igazmondó Álmoskönyvét, Varga Babonák könyvét, egy 1756-ban megjelent Álom Könyvetskét, Buczászky Alajos 1855-ben Pesten és Bagó Márton 1853-ban Budán kiadott álmoskönyveit, a Nagy egyiptomi álmoskönyvet és egy lipcsei németnyelvűt. Hozzáteszi Radics Mária és Ferenczi Sándor lélekbúvár néhány tapasztalatát. Anyám szorgalmasan fordítgatta a német szöveget, apám széljegyzeteket és egy-egy novellának is beillő részletet, fejezetet, /a babonák könyve/ készített hozzá. A könyv elkészülésének idejéről írja: "Előbb a jó szomszédasszony kopogtatott be azzal, hogy mit álmodott az elmúlt éjszaka, majd a többi szigetlakó is elhozta különös álmait a készülő könyv számára. Jöttek-jöttek... szegletesujjú, szelidképű kertészek, akik télen ráérnek álmodni, pirosképű, piroskezű kertészlányok, zavarodott köhintéssel állított be az őrmester, néha néha megállította szánkóját a régi ház előtt a bundás városi dáma."

A könyvhöz Szada István festőművész, /akkor trafikos/ remek illusztrációkat készített. Szada gyakran felkeresett bennünket és minden egyes rajzát megbeszélte apámmal.

A könyv előszavában többek közt ezt olvassuk:

"Hosszú, csendes esték munkája ez a könyv. Amely estéken a forogtató sárga lapok mögött feltűnedeznek félig-meddig porrá válott öregasszonyok arculatai, akik falusi ifjúságomban, pattogó tűz mellett oly jelentőséget tulajdonítottak az álmoknak, mint akár a valóságos életnek. Inkább a saját mulattatásomra, inkább hosszú telek csendes eljátszozására, esti órák halk elfuvolására szerkesztettem ez álmoskönyvet, mint azért, hogy bárki is hitelt adjon a következő soroknak. Álom: játék, mint az élet... Néha komolyra fordul a játék. Az élet is, az álom is."

A könyvnek nem remélt sikere lett, s a levelek lavináját zúdította Szindbádra. Főleg nők, 5-8 oldalas levelekben irták le csodálatosabbnál, csodálatosabb álmaikat, s kérték megfejtésüket. Többnyire komolyan vették az író természetfölötti képességeit, de volt aki csak ilyenképpen óhajtott megismerkedni vele. A siker, a levelek eredményeképpen a Tolnai Világlapja, a Színházi Élet, a Szigeti Séták és Az Ujság c. lapok rovatot nyitottak az álomfejtések részére. Szindbád eleinte csak mulatott a rengeteg levélen, de később, amikor a levelek valósággal ellepték, s a szerkesztők halálra kinozták a válaszokért, nem tetszett már neki az egész. Írói munkásságát kezdtek veszélyeztetni a megvadult levelezők, s ezért abbahagyta "az álomfejtéseket". Nem ismert tréfát, ha munkájának kárára ment valami. /Pedig e rovatok vezetése igen jövedelmező volt./

1921 nyarán, fényes, hófehér, gyönyörű papíron nyomott folyóirat jelent meg: a Szigeti Séták. Kiadótulajdonos: Szt.Margitsziget gyógyfürdő r.t. igazgatósága, szerkesztője: Krudy Gyula. Műfaja: "Szépirodalmi és Fürdőügyi közlöny". A valóságban csupa líra, csupa poézis. Van benne folytatásos regény, vers, divatlevél, filmbírálat, riport, álomfejtés, szakácsrovat, irodalmi cikk, karcolat, tünődés, novella, kronika, napló, gyermekkert, sok jó fénykép, rajz, hirdetés és a szigeti fürdővendégek névsora. Írói: Krudy /mégpedig több néven is, pld. /K./, Quadrille, Gourmand stb./ Szép Ernő, Kárpáti Aurél, Hunyadi Sándor, Kiss József, Jászai Mari, stb. Szindbád 22 esztendő felesége "Nagyanyó" néven a gyermekrovatot vezette.

Krudy a lap első számában kezdi közölni Szt.Margit leánya c. kisregényét, de kénytelen beszűntetni. Ti. levelet kap az Eisler cégtől, a könyv jövővendi kiadójától, aki 15.000 korona jogdíjat és 5000 korona egyéb költséget követel vissza, ha a regény folytatásokban megjelenik. Bár a kis lapnak nem ez a célja, de néha mégis politizál. Krudy az "Aranyborjú" c. írásában

dantei képet fest a Szabadság-téri tőzsdepalotáról. "Pokoli kinoktól szenvednek itt a tekintetek, őrvjögő izgalomtól vonaglanak a szájak, az öngyilkosság átborzongó bűnösségétől fehérednek a homlokok... ahol a város legcsúfabb külsejű, szinte legértékteleőbb emberei irányítják "Magyarország közgazdaságát". Csak látnátok e zsvajt, e kufár kavargást ti, jámbor hiszékenyek, akik megtakarított filléreiteket a tőzsdeárfolyamokra bízátok. De idáig nem érnek a könnyek. E kapun nem találnak utat a sóhajtasok."

Pest mocsara bűzölög itt a Szabadság téren. Októberben a Szt. Margit-sziget Gyógyfürdő r.t. lemond a lap kiadótulajdonosi jogáról, mivel nem jelentett jó üzletet a számára, s ezzel a lap bevételeit és költségeit Krudyra hárítja. A kis lap pedig ettől kezdve még inkább küzd a létért, a pénztelenség és az egyre fokozódó drágaság ellen. S hiába volt jó, színvonalas, érdekes, szép, tartalmas lap a Szigeti séták, ahogyan ezt A Nap és Magyarország c. újságok is megállapították, a nehéz gazdasági helyzet halálra ítélte. Élt: 1921 jul. 17-től 1921 karácsonyáig.

1922-ben megjelent kötetei közül a legjelentősebb a. Hét bagoly. Császár Elemér nem mulasztotta el, hogy az Uj Nemzedék c. lapban, azonnal útszéli kritikát írjon az "őszirózsás forradalmár" regényéről. A kritika párbeszéd formájában íródott és így kezdődik: "A hölgy: Ön intelligens embernek látszik, hogy olvashat Ön Krudy regényt?"

Ujságírói működéséből álljon izelitőül a következő két irás:

A Témák a pesti Boz /Dickens/ részére címűben a pesti lakásinségről emlékszik meg. "Egy bírótól hallottam, aki lakásügyekben tett igazságot, hogy képzelhetetlen eldurvulást vitt véghez a huszadik század kultúráját kóstitott emberiségében a lakásinség. Egykor finomlelkű, önérzetes férfiak sompolyognak a betörő éberségével házak körül, ahol lakásokat sejtene... A legtöbb lámpás azért világít Pesten, hogy mellette az éjszaka csendjében kérvényeket irjanak a lakáshivatalhoz a haldoklók vagy a tönkrementek lakásaira."

Egy másik helyen így vall:

"Nem nehéz elképzelni jövődómet, mert megmutatták eleget azok az öregebb írók, akiket ifjúkoromban a józsefvárosi és budai kiskocsmákból hazáig kísérgettem és olyan emberekről, ünnepeit barátaikról, életük hőseiről hallottam tőlük elbeszéléseket, akiknek a nevét sem hallottam soha. Ilyen öreg író leszek majd én is, aki kopott macskabőr kabátban, kiskortyokban iszogotja borát a Lónál, vagy a Pincében és akinek történeteit többé senki sem akarja elhinni. Egy délután hiába várják az öreg író-bácsi hazugságait az egykori kőkeblű, pesti szép hölgyekről, az önfeláldozó, hiv barátokról, táncosnőkről és korcsmárosnékről, irodalmi sikerekről és a szegénységgel való hősiesség küzdelmekről: - hiába várják a szürke főt a fogadó asztalánál, az íróbácsi örökre elmaradt a kályha környékéről, a korcsmáros letörli a rovást, egy öregasszonyka fekete slájert vásárol a boltosnál. De az is lehetséges, hogy rosszabb sors várakozik rám."

A hordárok is jól ismerték Szindbádot, aki szolgálataikat gyakran igénybe vette. Egyszer egy "boldog békebeli" hajnalon eggyel idegen gyanánt vezetette magát. Az Operától indultak a Belváros felé, s az író kaján arccal hallgatta szegény hordár magyarázatait az Operaházról, az Andrassy útról, a Városházáról és a Belvárosról. A legenda szerint, amikor Krudy akkori lakása, az Astória szálló elé értek, megkérdezte, hogy miről nevezetes ez a szálló? A hordár pedig így válaszolt: itt lakik a tiszteletreméltó, nagyságos Krudy Gyula író úr. Nem tetszik őt ismerni és meglátogatni?

Szindbád Braunhuber Gyula pincér kedvéért költözött 1914. márc.-ban a Meteorból az Astóriába, amikor ő megpályázta és megkapta az Astória főpincérségét. Igen szerette ezt a derék, tisztaszívű, jómodorú, lelkes, Angliában tanult fiatalembert, akit a Rezeda Kázmérban Hubert néven emleget. /Hubert több, mint negyven évig őrizgette a tőle kapott apróságokat; levelezőlapok, fénykép, tárca, legyező, könyv, Puskin Anyeginje - melyet az író bibliaként forgatott - így kerültek vissza hozzám./

A háború kitörésének napján Szindbád egy társasággal, többek közt Csörgő Hugó hírlapíróékkal, a New-York kávéházban ült. Harci mámorban reszketett a kávéházi publikum, valamint az utca egész népe. A társaság tagjai minduntalan felugráltak, figyelték a lármás utcát és felajzottan tépték ki a száguldo rikancsok kezéből a lapok rendkívüli kiadásait. Szindbád az utca forgatagának háttal ülve, mintegy másfél óráig egyetlen egyszer meg nem fordul. Nem nézi meg az eseményeket, holott máskor minden érdekelte. Ezzel akarta kifejezni megvetését, undorát és gyűlöletét a háború iránt. A 42-es mozsarakban így ír: "Régi követválasztási zászlókat hoztak le a házmesterek a padlásokról... A munkából jövő nők karonfogva mentek az urukkal, a szeretőjükkal, vagy a fiukkal a zászló után, - tizezer ember énekelte egy katedrális orgonabugásával vezényszó, jeladás nélkül a himnuszt az Erzsébet-körúton, midőn Az Ujság kirakatalakában megjelent a hadüzenetet jelentő távirat. Beláthatatlan, vizes ember-

tömeg mindenfelé; egy nyugtalan, nyomorgó, keserves nagyváros megkönnyebbülése zeng a háború éljenzésében, mintha a legnagyobb, alig remélt hajtva álmodott esemény következett volna el a hadüzenettel, amely egyszerre megváltja nyomorúságából, szegénységéből és züllöttségéből Budapestet."

Szindbád egyre kétségbeesetten észleli, hogy a háború mennyi rossznak, bajnak, szomorúságnak szülőanyja. Siratja az áldozatokat és a világ fenekes-tül való felfordulását, a "régi szép idők" legendává, az erők füstté válását.

A főváros egyre zsúfoltabb, kibíratatlanabb lesz.

A végletek állandóan fokozódnak: tobzódó, drága ruhás divathölgyek, libamájat habzsoló hadigazdagok, félretaposott cipőjű, korgó gyomrú tömegek. A veszteségek egyre súlyosabbak, az emberi szívek szomorúsága egyre mélyebb. Gyász, szegénység vezet be az "új világot", az ismeretlent, a fenyegetőt, a kiábrándítót. Végetértek az idilli évek, a nyomorúság kopogtat az ajtókon.

Reális képet fest írásaiban a háborús Pestről, az emberekről és áldozatkészségükről:

"Szinte egy várakozó energiának a kitörése a sebesültek tüntető fogadása, mintha most érkezett volna el a pillanat, midőn Budapest is kiveszi részét a világháborúból. Sok harcra termett, egészséges, ép férfiú, aki eddig a vöröskereszttel karján csörgette kardját a pesti kávéházakban, végre szerephez jutott. A főhercegnő automobilja mindenkit megelőzve vágat, a pályaudvarok peronja előkelő bálterem, ahol csak kivételes személyiségeknek lehet megjelenni, akiknek nevét másnap az újság kinyomtatja, divathölgyek kérdezzetnek hőstetteikről a félig ájult hadnagyokat és Budapest, amely nagyon szereti az ünnepélyeket, egy balkáni kisváros mohóságával tárgyalja a sebesültek elejtett szavait... Míg később, egy hónap se fordult le az esztendőben, a sebesült-vonatok elhagyott, sötét pályaudvarokba gördülnek és járványtól óvakodva kerüli az úrinép a körúton bicegő gyalogos katonát."

Szindbád nem volt katona, mint újságírókat felmentették. Ő a tollával harcolt.

Megszámlálhatatlan karcolatot, újságcikket ír, melyek egy része megjelent a Pest ezerkilencszáztizenötben, Pest ezerkilencszáztizenhatban és Pest tizenkilenc-tizenkilencben című kötetekben.